

Handläggare: Gunilla Schedin

Tfn: 508 09 015

Till Norrmalms stadsdelsnämnd

Inrättande av inspektörsfunktion för omsorgen om funktionshindrade – svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
stadsdelsdirektör

Mona Lindgren
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder med anledning av ett förslag om att inrätta två befattningar som inspektör för omsorgen om funktionshindrade. Vidare föreslås att stadsledningskontoret får i uppdrag att utreda frågan om inrättande av en inspektör för granskning av stadens arbete med tillgänglighetsfrågor.

Förvaltningen är positiv till förslaget och tycker det är bra att en av inspektörerna har sin huvudsakliga kompetens inom omsorgen om psykiskt funktionshindrade. För att öka förutsättningarna för att Stockholm år 2010 ska vara världens mest tillgängliga huvudstad anser förvaltningen att det finns skäl att även inrätta en inspektörsfunktion för granskning av stadens arbete med tillgänglighetsfrågorna.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts inom stadsmiljö- och planeringsavdelningen på uppdrag av vård- och omsorgsavdelningen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder med anledning av ett förslag från socialtjänstnämnden om att inrätta en inspektörsfunktion för omsorgen om funktionshindrade. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 25 november 2005.

Sammanfattning av förslaget

Omsorgen om funktionshindrade har under de senaste tio åren genomgått mycket stora förändringar, dels genom införandet av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och dels genom psykiatrireformen.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade infördes 1994 och innebar bl.a. att ansvaret för omsorgen om utvecklingsstörda överfördes från landstinget till kommunen som därmed övertog ansvaret för bl.a. boende, daglig verksamhet samt insatser i form kontaktperson och personlig assistans. År 1995 genomfördes också den s.k. psykiatrireformen, vilket resulterade i att kommunen fick ansvaret för boende, sysselsättning och fritidsverksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

Stockholms stads mål för omsorgen om funktionshindrade

Stadens övergripande målsättning är att garantera alla funktionshindrade en bra omsorg, vård och service samt en likvärdig bedömning oavsett stadsdelsnämndstillhörighet.

Staden har åtagit sig att följa målen i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken där det slås fast att samhället ska sträva efter att göra det möjligt för människor med funktionshinder att bli fullt delaktiga i samhällslivet. I stadens budget för 2005 fastläggs att den grundläggande principen för alla aktiviteter och verksamheter som riktas till stadens invånare är att alla, även personer med funktionshinder, ska ha tillträde till dessa aktiviteter och verksamheter.

Det handikappolitiska program staden antagit utgör grunden för stadens arbete med att åstadkomma ett Stockholm som är tillgängligt och kan ge jämlika och rättvisa levnadsvillkor för personer med funktionshinder.

Intern och extern granskning av Stockholms stads verksamheter

Kommunfullmäktige beslutade 1997 att inrätta tre anställningar som *äldreomsorgsinspektörer* i syfte att tillförsäkra stadens äldre en god och jämn kvalitet i omvårdnaden. Verksamheten, som de första åren drevs i projektform, permanentades år 2000 och utgör en del av den kommunövergripande uppföljningen av stadens äldreomsorg.

År 1999 inrättades även en funktion som *äldreombudsman* med uppgift att bl.a. informera om stadens äldreomsorg, ge råd, stöd och vägledning till äldre och deras anhöriga eller

företrädare, förmedla kontakt och slussa vidare till rätt stadsdelsförvaltning eller myndighet. I äldreombudsmannens uppdrag ingår också att ta tillvara och följa upp synpunkter, önskemål och klagomål och förmedla dessa till beslutsfattare och anställda inom äldreomsorgen samt sprida goda exempel i syfte att utveckla och förbättra stadens äldreomsorg.

Vad gäller omsorgen om funktionshindrade inrättades år 2000 en funktion som *funktionshinderombudsman (FO)* med uppgift att bl.a. följa upp efterlevnaden av lagstiftning, policy och riktlinjer inom området. FO ska vidare svara för omvärldsbevakning och fungera som ett forum för människor med funktionshinder, deras anhöriga och organisationer.

Stadens revisorer har i uppdrag att granska all verksamhet i staden, inklusive bolag och stiftelser och bl.a. bedöma om verksamheterna sköts på ett ändamålsenligt, effektivt och säkert sätt samt kontrollera att kommunfullmäktiges beslut efterföljs. I uppdraget ingår också arbeta förebyggande och bidra till förbättringar i stadens verksamheter.

Utöver den granskning och tillsyn av stadens verksamheter som görs centralt i staden har varje stadsdelsnämnd skyldighet att följa upp verksamheten inom sitt ansvarsområde genom egen revision, internkontroll och kvalitetstuppföljning. Stadsdelsnämndernas medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS) har ett särskilt granskningsansvar som bl.a. innebär anmälningsskyldighet i medicinska frågor.

Även länsstyrelserna och Socialstyrelsen utövar tillsyn över den kommunala verksamheten i enligt socialtjänstlagen (SoL), lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Dessa myndigheter ska även verka för att kommunens insatser har god kvalitet och fördelas efter behov.

Såväl internt som externt finns idag således flera funktioner och myndigheter som har till uppgift att granska och följa upp stadens verksamheter.

Stadens erfarenheter av inspektörer

Förutom de inspektörer som finns inom äldreomsorgen finns även skolinspektörer, vilkas huvuduppgift är att utvärdera kvaliteten inom förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Skolinspektörerna har även i uppdrag att bedöma skolornas förmåga att nå och sträva mot nationella mål, men också att bidra till en positiv utveckling genom att sprida goda verksamhetsidéer.

Erfarenheterna av stadens inspektörer inom äldreomsorgen och skolans område är övervägande positiva. Inrättandet av äldreomsorgsinspektörer har inneburit att ytterligare ett redskap tillkommit för att kunna jämföra äldreomsorgen över staden och möjligheterna att efterleva likställighetsprincipen har förstärkts. Även kvalitetsutvecklingen har påskyndats genom att granskningarna i sig lett till att verksamheterna börjat analysera frågor om organisation, kompetens, bemötande, dokumentation och arbetssätt o.likn.

Vad gäller omsorgen om funktionshindrade anser socialtjänstnämnden att tillsynen behöver utvecklas och stärkas. Inrättandet av en inspektörsfunktion bedöms kunna bidra till att stärka den enskildes ställning, öka kvaliteten i de insatser som ges och medverka till att utveckla de

anställdas förhållningssätt i det dagliga arbetet.

Socialtjänstnämnden *föreslår* att två befattningar som inspektörer inrättas fr.o.m. den 1 januari 2006 med uppdrag att ganska såväl beställar- som utförarfunktionen. Granskningen föreslås omfatta både den verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen (SoL) och enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Inspektörerna *föreslås* organisatoriskt tillhöra socialtjänstnämnden.

Syftet med inspektörsfunktionen är att säkra en god kvalitetsutveckling, förstärka likställigheten och främja den enskildes rätt till självbestämmande och delaktighet.

De privata utförare som omfattas av stadens ramavtal och andra privata utförare som stadsdelsnämnderna tecknat individavtal med, föreslås inte ingå i inspektörernas uppdrag. När det gäller stadens ramavtal finns redan en väl fungerande uppföljningsorganisation medan uppföljning av individavtal åligger respektive stadsdelsnämnd.

Socialtjänstnämnden framhåller att inspektörerna ska vara väl förtrogna med stadens omsorgsverksamhet och bör komplettera varandra genom att en har sin huvudsakliga kompetens inom omsorgen om funktionshindrade och en inom omsorgen om psykiskt funktionshindrade. De ska ha likvärdig kompetens när det gäller utrednings- och beslutsprocessen och goda kunskaper om gällande lagstiftning, stadens riktlinjer och andra för området viktiga styrdokument.

Inspektörerna ska genomföra sin granskning ur ett brukarperspektiv, Det betyder att granskningen ska ge svar på om det stöd, den omvårdnad och den service som ges, tillgodoser den enskildes behov. Det är därför viktigt att inspektörerna genomför sin granskning nära den enskilde och träffar chefer, arbetsgrupper och intressegrupper. Granskningen ska inte enbart lyfta fram det som fungerar mindre bra utan även sådana metoder och förhållningssätt som är till gagn för den enskilde.

Inspektionerna ska kunna omfatta en stadsdelsnämnds hela verksamhet för omsorg om funktionshindrade men kan även riktas mot särskilda delar av verksamheten, t.ex. granskning av en stadsdelsnämnds utförarorganisation för personlig assistans eller granskning av boendestödet för psykiskt funktionshindrade. När inspektionen är avslutad ska resultatet återföras till stadsdelsnämndens ledning och berörda enheter. Socialtjänstnämnden ska godkänna inspektörernas rapporter som därefter redovisas till kommunfullmäktige en gång om året.

Vad gäller instruktion för inspektörernas uppdrag bedömer socialtjänstnämnden att det behövs en fördjupad analys och *föreslår* att kommunfullmäktige ger socialtjänstnämnden i uppdrag att återkomma med ett förslag på instruktion för inspektörerna.

Stadens mål är att Stockholm år 2010 ska vara världens mest tillgängliga huvudstad. Med tillgänglighet anses inte enbart den fysiska miljön utan även möjligheten att t.ex. kunna tillgodogöra sig skrivet material eller att kunna få en teaterföreställning teckentolkad.

Socialtjänstnämnden *föreslår* att stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samråd med berörda nämnder utreda frågan om en inspektörsfunktion även på tillgänglighetsområdet.

Synpunkter på förslaget om att inrätta en inspektörsfunktion för omsorgen om funktionshindrade har inhämtats från ett flertal handikapporganisationer samt från länsstyrelsen i Stockholms län och funktionshinderombudsmannen. Samtliga instanser har ställt sig positiva till förslaget.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är klart positiv till förslaget om att nu även inrätta inspektörsfunktioner inom omsorgen om funktionshindrade. Förvaltningens har enbart goda erfarenheter av det arbete äldreomsorgens inspektörer utfört. Genom de granskningar som gjorts har både goda exempel och förslag till utvecklings- och förbättringsområden lyfts fram.

Många funktionshindrade lever under svåra villkor och med begränsade möjligheter att delta i samhällslivet. För den som är beroende av samhällets insatser för att klara sitt dagliga liv är det givetvis viktigt att insatserna utformas på ett sätt som så långt det är möjligt kompenserar funktionsnedsättningen. Det är därför bra att man i förslaget om inrättande av inspektörsfunktioner poängterar att inspektörerna i sitt arbete ska ha ett brukarperspektiv och bedöma i vilken utsträckning verksamhetens stöd och omsorg tillgodoser den enskildes behov.

Förvaltningen tycker att det är bra att en av de föreslagna inspektörerna ska ha sin huvudsakliga kompetens inom omsorgen om de psykiskt funktionshindrade. Många psykiskt funktionshindrade har tidigare levt på olika typer av institutioner och har svårt att klara ett liv som i mångt och mycket kräver egna initiativ och egna beslut. Detta gör att alla sannolikt inte fullt ut får sina behov tillgodosedda.

De psykiskt funktionshindrade är också, till skillnad från vissa andra funktionshindrade, en grupp som i allmänhet inte har några företrädare i form av närstående. Det är därför en förhoppning att inrättandet av en inspektörsbefattning med särskild kompetens inom omsorgen om psykiskt funktionshindrade kommer att leda både till att målgruppens behov tydliggörs och att de insatser som ges tillgodoser behoven.

Förvaltningen delar socialtjänstnämndens uppfattning om att frågan om att även inrätta en inspektörsbefattning för att granska stadens arbete vad gäller tillgänglighet bör utredas. För att uppnå stadens mål, d.v.s. att Stockholm år 2010 ska vara världens mest tillgängliga huvudstad, behövs sannolikt inte bara kraftfulla insatser från stadens olika nämnder och styrelser, utan också någon som ansvarar för tillsyn och granskning av det arbete som pågår. Frågan om tillgänglighet skulle på det sättet kunna komma i fokus på ett bättre sätt.

Det arbete som görs inom ramen för det s.k. tillgänglighetsprojektet är främst inriktat på gator och parker. Inrättande av en inspektörsfunktion skulle kunna göra att även frågor

om tillgänglighet till exempelvis skolor och föreningslokaler synliggörs. En inspektör för tillgänglighetsfrågor skulle därför kunna bli ett bra komplement till det arbete som bedrivs inom ramen för tillgänglighetsprojektet och även till funktionshinderombudsmannen.

Förvaltningen vill slutligen framhålla att det, med tanke på att det redan finns både externa myndigheter och olika funktioner inom staden som har till uppgift att granska omsorgsverksamheten, är viktigt att gransknings- och tillsynsarbetet samordnas. Det finns annars risk för att man från flera olika håll samtidigt granskar en och samma förvaltning, vilket förekommit när det gäller äldreomsorgen.

Förvaltningen vill också poängtera vikten av att sprida både goda exempel och exempel på delar av verksamheten som fungerar mindre bra och behöver utvecklas för att garantera de funktionshindrade en god och likvärdig omsorg.

Bilaga

Förslag till inrättande av inspektörsfunktion för omsorgen om funktionshindrade.